

adoptie

'Bij sommige kinderen is echt iets stuk'

De meeste adoptiekinderen ontwikkelen zich normaal. Toch vertonen ze drie keer zo vaak probleemgedrag als 'gewone' kinderen. Zware verwaarlozing en ondervoeding in het land van herkomst blijken belangrijke oorzaken van problemen op latere leeftijd.

Pas tijdens zijn puberteit begon bij adoptie-moeder Anneke een lampje te branden. Hans was 14 en zou met een schoolreis naar Engeland gaan. 'Toen de datum van vertrek dichterbij kwam, werd zijn gedrag onuitstaanbaar,' vertelt ze. 'Huilen, schreeuwen, met de deuren slaan, woedend reageren op alles wat je zei. "Weet je het dan niet? Weet je het dan niet," gilte hij op een keer "dat ik doodsbang ben om weg te gaan." Pas toen realiseerde ik me dat hij heel angstig is om alleen te zijn, al is zijn gedrag daar niet altijd naar. Ik vermoed dat hij om die reden ook nooit iets afmaakt. Hij heeft geen enkele opleiding voltooid en stopte vlak vóór het examen met zijn rijbewijs. Ik denk dat hij bang is dat hij dan bij ons weg moet. Hans is nu 20 en woont nog thuis. Het is eigenlijk nog steeds een puber.'

Hans komt uit Korea. Toen hij vier maanden was, kwam hij ziek en zwaar ondervoed naar Nederland. Aanvankelijk aardde hij redelijk in het boerengezin. Alhoewel Anneke vanaf het begin meer moeite had met hem dan met haar andere drie kinderen. 'Onze eigen kinderen zijn heel rustig en meegaand. Hans heeft duidelijk een ander karakter. Hij is veel bozer en heeft beslist een grotere mond.'

Onopgeloste geschiedenis

Vanaf zijn twaalfde jaar begon Hans ernstiger probleemgedrag te vertonen. Geen huiswerk willen maken, met de verkeerde vrienden omgaan, stelen, liegen en onbetrouwbaar zijn. Het is gedrag waar meerdere adoptiefouders die problemen met hun kinderen hebben, mee te maken krijgen. Alhoewel jongens meer anti-sociaal gedrag vertonen dan meisjes, die vaker psychische klachten, zoals depressies, krijgen. 'Het zijn primitieve manieren om met gevoelens van onrust en onbehagen om te gaan,' verklaart Truus Bakker, orthopedagoge en deskundige op het gebied van adoptie. 'Je voelt je rot en je wilt dat het ophoudt. Als je niet geleerd hebt om je gevoelens te uiten en aan de bel te trekken, dan ga je rare oplossingen bedenken. Dat adoptiekinderen vaker nare gevoelens hebben dan "normale" kinderen, komt niet door de adoptie, maar door hun onopgeloste geschiedenis.'

Adoptiekinderen hebben soms een geschiedenis van (ernstige) verwaarlozing achter de rug. De basis voor een slechte hechting en een scala aan problemen wordt daarmee al vroeg gelegd. Als een kind goed genoeg gehecht is, ziet het zijn ouders als een veilige basis waarop het kan terugval- ▶

'Als je niet geleerd hebt om je gevoelens te uiten, dan ga je rare oplossingen bedenken'

‘Als een adoptiekind roept “Ik haat je”, dan voelt het kind zich vaak eenzaam, verlaten en machteloos’

len als het angstig is. Omdat het kind zich prettig voelt, durft het later zelfstandig op onderzoek uit te gaan. Als het hechtingsproces niet goed verloopt, kan het kind voortdurend aan de ouder(s) gaan hangen of juist vermijdend gedrag vertonen. Kinderen die volwassenen als bedreigend of onveilig hebben ervaren, lopen een groter risico op latere gedrags- en relatieproblemen. Bakker: ‘Verwaarlozing en mishandeling op hele jonge leeftijd kunnen een enorme impact hebben op de latere ontwikkeling. Sommige kinderen lopen bijvoorbeeld langs je heen als je je armen naar hen uitstrekt. Als je als ouder niet begrijpt dat dit een logische reactie is, dan word je boos en kom je in een negatieve spiraal terecht.’

Rootsreis

Ook Femmie Juffer, hoogleraar adoptiezaken aan de Universiteit van Leiden, noemt verwaarlozing en ondervoeding als een belangrijke oorzaak van problemen bij adoptiekinderen. ‘Naast het mogelijk optreden van sociale en emotionele stoornissen, blijken ook de hersenen zich daardoor minder goed te ontwikkelen. De schoolprestaties en de taalontwikkeling blijven gemiddeld iets achter in vergelijking met niet-geadopteerde kinderen die in de meest gunstige omstandigheden opgroeien. Alhoewel het IQ van adoptie-

kinderen behoorlijk hoger blijkt te zijn dan dat van kinderen die in het moederland blijven. Adoptie is dus een kans en versnelt de cognitieve groei enorm.’

Ook komen adoptiekinderen, vooral meisjes, vaak al vroeg in de puberteit. Waarschijnlijk heeft ook dit met ondervoeding te maken. Als reactie op de overvloed vindt een versnelde rijping van het lichaam plaats. Het kind kan in verwarring raken doordat de lichamelijke ontwikkeling niet samenvalt met de emotionele ontwikkeling. Juffer begeleidt een promotie-onderzoek waarin honderd zestig adoptiekinderen als baby, op zevenjarige en (onlangs) op veertienjarige leeftijd werden onderzocht. De onderzoekers waren verbaasd dat adoptiekinderen op de basisschool drie keer zo veel gedragsproblemen vertoonden als “normale” kinderen. Er werd altijd vanuit gegaan dat de meeste moeilijkheden tijdens de puberteit begonnen. Juffer: ‘De piek van de problemen blijkt juist vóór het twaalfde jaar te liggen. Op de basisschool willen kinderen graag op hun ouders lijken. Er zijn verhalen bekend van adoptiekinderen die zich insmeren met witte zalf of krijt in een poging om er zo veel mogelijk bij te horen. In de puberteit willen kinderen uniek zijn. Het gaat om het zelfbeeld en de vraag: wie ben ik? Als er in deze periode problemen ontstaan, is het lastig om te bepalen of ze met de puberteit of met

de adoptie te maken hebben. Alhoewel bij adoptiekinderen in die periode altijd de vraag “Waar kom ik vandaan?” gaat spelen. Maar dat hoeft niet problematisch te zijn. Niet alle kinderen willen hun biologische ouders opsporen. Als dat wel zo is, kan een rootsreis een oplossing zijn. Kinderen kunnen zich daardoor compleet

Cijfers

Jaarlijks worden er in Nederland ongeveer duizend kinderen geadopteerd. Hiervan is 95 procent afkomstig uit het buitenland. Uit het onderzoek van Femmie Juffer en Nicole Jaffari bleek dat 31 procent van de honderd zestig onderzochte adoptiekinderen op zevenjarige leeftijd gedragsproblemen had. Op veertienjarige leeftijd was dat 21 procent. Bij niet-geadopteerde kinderen gaat het in beide gevallen om ongeveer 10 procent. Uit een ander onderzoek bleek bovendien dat gezinnen met binnenlandse adoptiekinderen vier keer zo vaak een beroep op de hulpverlening doen in vergelijking met ouders van niet-geadopteerde kinderen. Gezinnen met buitenlandse adoptiekinderen doen twee keer zo vaak een beroep op de hulpverlening. Het verschil tussen de binnen- en de buitenlandse adoptiekinderen is waarschijnlijk te wijten aan het feit dat een buitenlandse adoptie (noodgedwongen) opener en op een vroegere leeftijd met het kind wordt besproken dan een binnenlandse adoptie.

gaan voelen. Ook komen ze er vaak achter dat ze Nederlander zijn dan dat ze zelf dachten. Zo zijn veel kinderen vanwege de betere voeding, bijvoorbeeld een kop groter dan hun biologische ouders.'

Overlevingsdrang

Ook in de puberteit hebben adoptiekinderen meer problemen dan andere kinderen. Hun ouders doen eerder een beroep op de hulpverlening. Toch wil Juffer absoluut de boodschap ontcrachten dat alle adopties problematisch zouden verlopen. 'De meeste adoptiekinderen ontwikkelen zich normaal. Je kunt ook stellen dat het met de meeste kinderen opvallend goed gaat, vergeleken met wat ze allemaal hebben meegemaakt. Een aantal kinderen krijgt problemen, het is een kleine minderheid die echt ontspoorst.'

Helaas behoorden de adoptiekinderen van Mark en Alice tot deze laatste categorie. Meer dan vijftientig jaar geleden adopteerden ze twee jongetjes uit Columbia. Het werd een drama. Alice: 'We hadden zelf al twee dochters. We dachten, er zijn zoveel kinderen op de wereld die hulp nodig hebben, wij kunnen daar iets aan bijdragen.' Het koppel adopteerde eerst Pablo van 6 en anderhalf jaar later Gabriël van 4. Beide kinderen hadden een geschiedenis van ernstige verwaarlozing achter de rug. Pablo had jarenlang in een pleeggezin gewoond, waar hij werd mishandeld. Gabriël was zwaar ondervoed en had altijd in een kindertehuis gewoond. De eerste jaren leken beide jongens zich redelijk aan te passen, al vertoonden ze vreemde trekjes. 'Het was moeilijk om echt contact met hen te krijgen,' vervolgt Alice, 'al was Gabriël veel zachter dan Pablo. Als je ze welterusten zei, draaiden ze zich om. Ze wilden niet knuffelen. Ook die overlevingsdrang bleef erin zitten. Ze waren bijvoorbeeld heel erg op eten gericht. Als Pablo vriendjes op bezoek kreeg, liet hij hun trots de inhoud van de koelkast zien. Toen ze wat ouder waren, legden ze voedselvoorraden aan in de tuin.'

Geen contact meer

Op zijn tiende jaar ging Pablo ernstig probleemgedrag vertonen. Hij begon weg te lopen en veel geld te stelen. Binnen een

paar jaar was zijn gedrag niet meer te handhaven en voelde het gezin zich niet meer veilig in hun eigen woning. Alice: 'Hij liep met messen rond en heeft gepoogd het huis in brand te steken. Ook probeerde hij een keer een van zijn zusjes aan te randen. We hebben hulp gezocht bij het Riagg maar daar hadden we niets aan.' Pablo werd uiteindelijk uit huis geplaatst. Gabriël leek betere perspectieven te hebben, maar ook met hem liep het mis. Alice en Mark verbraken uiteindelijk alle banden met hun adoptiekinderen. De adopties trokken een zware wissel op hun (gezins)leven. Mark: 'We hebben er zelfs vrienden door verloren, die vonden dat we niet goed gehandeld hebben. Het heeft lang geduurd voordat we dit hebben kunnen loslaten. Heel lang zelfs.'

Veel onwetendheid

Tegenwoordig is er veel meer expertise over de problematiek van adoptiekinderen. Koppels die een kind adopteren, volgen verplicht een introductie cursus. Hoogleraar Femmie Juffer ontwikkelde videobegeleiding waarin wordt aangegeven hoe ouders met het (vreemde) gedrag van hun jonge adoptiekind kunnen omgaan. Uit onderzoek blijkt dat het essentieel is voor de ontwikkeling van adoptiekinderen

vaker misgaan. 'Hulpverleners zijn vaak te weinig gericht op de effecten van vroege tekorten in de ontwikkeling. In Nederland hebben we niet veel ervaring met zaken als ernstige ondervoeding en verwaarlozing. Wat je in meerdere gevallen ziet, is dat alleen het probleemgedrag van het kind aangepakt wordt. Het is echter ook van belang om de adoptiefouders bij de behandeling te betrekken. Als de ouders begrijpen waarom een kind op een bepaalde manier reageert, kunnen ze zelf ook beter handelen. Als een adoptiekind roept "Ik haat je", dan voelt het kind zich vaak eenzaam, verlaten en machteloos. Als het kind zich hierin begrepen voelt, zal het ook beter de grenzen accepteren die de ouders stellen.'

Anneke en Willem zochten daarna hulp bij het FIOM, een organisatie die onder andere gespecialiseerd is in adoptiezaken. Ze volgden een cursus voor ouders met adoptiekinderen in de puberteit. 'Daar hebben we echt wat aan gehad,' vertelt Anneke. 'Al was het maar omdat je je ervaringen met andere ouders kunt delen. We leerden Hans te zien als een adoptiekind met zijn eigen mogelijkheden. Ook zagen we in dat hij wél een band met ons heeft, al lijkt dat niet altijd zo. We hebben geleerd om Hans wat meer met rust te laten en zelf minder

'Adoptiekinderen, vooral meisjes, komen vaak al vroeg in de puberteit'

in de puberteit dat de relatie tussen adoptiefouder en adoptiekind al vroeg goed verloopt.

Toch bestaat er ook onder hulpverleners nog veel onwetendheid als het over de problematiek van (oudere) adoptiekinderen gaat. Zo klopten ook Anneke en Willem, de adoptiefouders van Hans, een paar jaar geleden tevergeefs aan bij Bureau Jeugdzorg om hun problemen enigszins de baas te worden. De therapie had geen resultaat.

Ook deskundige Truus Bakker ziet het

te tobben. Al betekent het niet dat alle problemen opgelost zijn. Wij zullen Hans nooit loslaten, maar het leven met hem blijft zwaar. En soms is het loodzwaar.'

Ideële motieven?

Bakker en ook Femmie Juffer en oudervereniging LAVA maken zich sterk voor meer adequate nazorg en hulpverlening aan adoptiekinderen en hun ouders. Het is duidelijk dat vroeg ingrijpen het beste is. Maar hoeveel is er eigenlijk nog mogelijk als een adoptiekind al in de puberteit is? ►

Truus Bakker: 'Bij sommige kinderen is echt iets stuk. Dan kun je de ouders en het kind alleen steunen om zo goed mogelijk door de puberteit heen te komen. Bij anderen kan de relatie met de ouders wel verbeterd worden. Ook al moeten de ouders in vele gevallen hun verwachtingen bijstellen en accepteren dat hun kind niet alles kan wat ze gehoopt hadden. Dat is een rouwproces.' Uit een onderzoek waar Bakker aan meewerkte, bleek bovendien dat de kans van slagen van de hulpverlening ook samen-

'Pleegouders verwachten, vaak onbewust, dat hun kinderen dankbaar zijn'

hangt met kenmerken van de ouders. Therapie blijkt het minste effect te hebben bij ouders die kinderen adopteerden vanuit ideële motieven. 'Die mensen verwachten, vaak onbewust, dat hun kinderen dankbaar zijn. De kinderen voelen dat, maar geven de ouders niet waar ze behoefte aan hebben. De kinderen hebben immers niet om de adoptie gevraagd. Die mensen raken vreselijk teleurgesteld.' Het is een theorie die overeenkomt met de ervaringen van Gert Willemsen van oudervereniging LAVA. 'Als je een kind

adopteert, dan moet je dat voornamelijk doen vanuit egoïstische motieven. Dat je een goede daad wilt verrichten, moet op de tweede plaats komen. Je moet vooral een kind, een gezin, willen. Als er zich dan problemen voordoen, heb je meer kurk om op te drijven. Zelf heb ik twee adoptiekinderen die nu volwassen zijn. Ik vind de adopties honderd procent geslaagd, al hebben we flinke hobbels moeten nemen. Als je eenmaal een adoptiekind hebt, dan ga je door dik en dun. Wat er ook gebeurt.' ●

De namen van de ouders en de kinderen zijn gefingeerd.

HET FIOM HEEFT DIVERSE VESTIGINGEN IN HET LAND EN ORGANISEERT ONDER ANDERE CURSUSSEN VOOR OUDERS MET ADOPTIEKINDEREN IN DE PUBERTEIT. ZIE WWW.FIOM.NL

BIJ DE WEGWIJZER ADOPTIE NAZORG (WAN) EN OUDERVERENIGING LAVA KUNT U TERECHT VOOR INFORMATIE EN ADRESSEN VAN GESPECIALISEERDE HULPVERLENERS. BIJ DE WAN IS EEN UITGEBREIDE BROCHURE VERKRIJGBAAR OVER ADOPTIEKINDEREN IN DE PUBERTEIT.

WAN, TEL. 030-232 18 28
WWW.LAVA-ouders.nl, TEL. 030-264 05 53.
OP DE UNIVERSITEIT LEIDEN IS EEN DIGITAAL KENNISCENTRUM, HET ADOPTIEDRIEHOEK ONDERZOEKSCENTRUM (ADOC), WWW.ADOPTIONRESEARCH.NL